PROJE YAŞAM DÖNGÜSÜ

Proje yaşam döngüsü, bir projenin başlangıcından bitişine kadar geçtiği bir dizi adım, aşama veya evreden oluşur; bu süreç bazen doğrusal, bazen de doğrusal değildir. Proje yaşam döngüsünün genellikle beş aşaması vardır: Başlatma, Planlama, Uygulama, İzleme ve Kapanış.

Proje Yaşam Döngüsünün Özellikleri:

- Başlangıç ve bitiş noktaları birbirinden farklı aşamalardan oluşur,
- Proje hedefleri başlangıçta tanımlanmıştır,
- Hedeflere ulaşmak için bir plan takip edilir,
- Teslim edilecek işler ve tamamlanacak görevler belirlenir,
- Proje yönetim sistemine karar verilir,
- Paydaşlar listesi oluşturulur.

Proje Yaşam Döngüsü Türleri

Proje yaşam döngüsü aşamaları yaygın olarak kabul görmekle birlikte, proje ekiplerinin bunları kullanma ve takip etme biçimlerinde farklılıklar bulunmaktadır. Bazıları doğrusal bir şekilde ilerlerken, diğerleri daha esnek bir yaklaşım benimsemektedir.

Projelerin türüne bağlı olarak, ekiplerin kullanabileceği farklı proje yaşam döngüsü türleri vardır. En yaygın beş proje yaşam döngüsü türü:

1. Öngörülü (veya şelale) yaşam döngüsü

Şelale modeli veya tamamen plan odaklı proje döngüsü olarak da bilinen öngörülü yaşam döngüsü, en geleneksel ve anlaşılması en kolay olan döngüdür.

Plan önceden, tanımlanmış bir zaman çizelgesi, kapsam ve maliyetlerle oluşturulur. Genellikle sonunda tek bir ürün veya hizmet teslim edilir.

Proje, proje döngüsünün beş aşamasından oluşan doğrusal bir ilerleme izler. Ekip, bir önceki aşama tamamlanana kadar bir sonraki aşamaya geçmez ve her aşamayı yalnızca bir kez gerçekleştirir. Bu yaklaşım, kolayca tekrarlanabilir sağlam bir proje planı sunar.

2. Yinelemeli Yaşam Döngüsü

Yinelemeli yaşam döngüsü de beş proje aşamasından oluşur, ancak doğrusal bir ilerleme söz konusu değildir. Döngüdeki her aşama gerektiği kadar tekrarlanır. Örneğin, bir proje ekibi, kapanış aşamasına geçmeden önce yürütme ve izleme aşamaları arasında birden fazla kez geçiş yapabilir. Bu yaşam döngüsü, proje kapsamı belirsiz olduğunda ancak müşteri yine de en iyi çözümü istediğinde idealdir. Her aşamanın sonunda müşteri geri bildirimi alınır ve bir sonraki aşamaya yön verir, böylece planlama projenin ömrü boyunca sürekli olarak devam eder.

3. Artımlı Yaşam Döngüsü

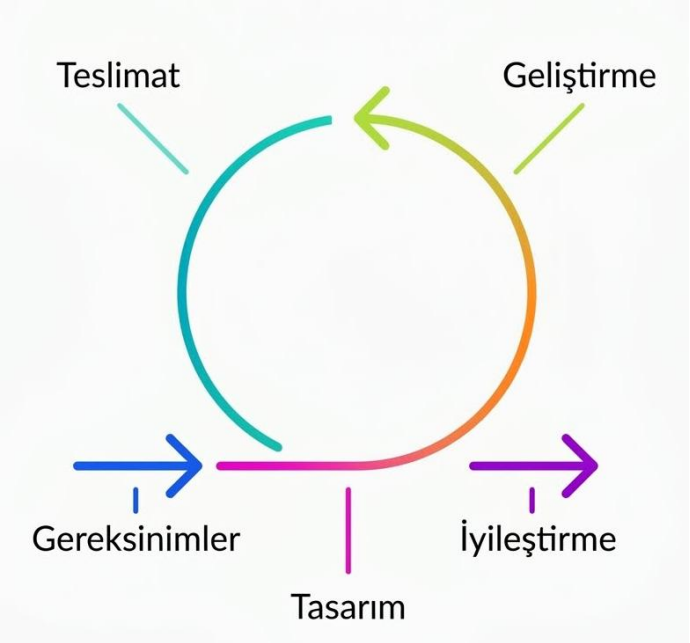
Artımlı yaşam döngüsü sırasında, proje birden fazla set halinde teslim edilir. Her set, tamamlanana kadar doğrusal olarak beş proje aşamasından geçilir ve bir sonraki aşamaya geçmeden önce her aşamanın tamamlanması gerekir.

Her aşamanın sonunda, bir sonraki aşamayı şekillendirecek geri bildirimlerle birlikte bir çıktı üretilir. Bu, beş aşamadan geçme döngüsünün birden fazla kez tekrarlandığı anlamına gelir.

Yinelemeli yaşam döngüsünde olduğu gibi, artımlı yaşam döngüsü de öngörülemeyen kapsamlar ve zamanında teslimatın çok önemli olduğu durumlar için idealdir.

4. Çevik (Uyarlanabilir) Yaşam Döngüsü

Değişim odaklı veya uyarlanabilir yaklaşım olarak da bilinen çevik yaşam döngüsü, yinelemeli ve artımlı yaşam döngülerini birleştirir. Bu döngü türü değişime ve uyarlamaya daha açıktır ve doğrusal bir ilerleme izlemez. Başlangıç aşaması yalnızca bir kez gerçekleşir; planlama, uygulama ve kontrol aşamaları ise genellikle birden fazla kez olmak üzere yinelemeler halinde gerçekleşir. Teslim edilen her yinelemenin ardından, bir sonraki yinelemeyi veya seti bilgilendiren geri bildirimler verilir. Bu yaşam döngüsü, geri bildirimin şart olduğu, zamanında proje tesliminin hayati önem taşıdığı ve kapsamın belirsiz olduğu projeler için idealdir.

Çevik model, değişime ve uyarlamaya daha açıktır ve doğrusal bir ilerleme izlemez.

5. Hibrit Yaşam Döngüsü

Hibrit yaşam döngüsü, proje yönetimi yaklaşımlarının bir kombinasyonudur. Buna örnek olarak, yinelemeli ve artımlı proje yönetimi yaklaşımlarını birleştiren çevik yaşam döngüsü verilebilir. Hibrit çözümler, diğer yaklaşımların hiçbiri uygun olmadığında idealdir.

PROJE YAŞAM DÖNGÜSÜNÜN AŞAMALARI

Aşağıdaki diyagram, daha sonra ayrıntılı olarak ele alacağımız proje yaşam döngüsünün beş aşamasını göstermektedir. Ancak herkesin beş aşama kullanmadığını unutmayın. Bazıları dört aşamalı bir proje yaşam döngüsüne odaklanmayı tercih ederken, diğerleri tamamen farklı bir şey seçebilir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, seçim çoğunlukla kişisel tercihe ve projenin ihtiyaçlarına bağlıdır. Örneğin, bazı proje yöneticileri daha detaylı olduğu için 5 aşamalı döngüyü tercih edebilirken, diğerleri daha basit olduğu için dört aşamalı döngüyü seçebilir.

Karmaşık bir projeyle uğraşıyorsanız 5 aşamalı döngüyü tercih edebilirsiniz, ancak zaman kısıtlamanız varsa 4 aşamalı döngüyü tercih edebilirsiniz.

Aşama 1: Başlatma

Başlangıç aşaması, projenin başlangıç aşamasıdır ve kilit paydaşlardan tüm bilgilerin eksiksiz olarak alınmasını içerir. Genel olarak, bu aşama sorunu tanımlar, yapılması gerekenleri detaylandırır ve tüm paydaşları belirlemek için bir fırsat sunar.

Başlangıç aşaması, projenin büyüklüğüne bağlı olarak değişecektir. Bir müşteriyle birkaç blog yazısı yazmak için çalışan bir serbest çalışan için başlangıç aşaması, ayrıntıları netleştirmek amacıyla bir beyin fırtınası toplantısını içerebilir.

Aylar boyunca birçok çıktısı olan büyük bir proje üzerinde çalışan bir proje ekibi için bu aşama daha kapsamlı olacaktır ve muhtemelen bir iş planı ve fizibilite çalışması hazırlamayı içerecektir.

Her halükarda, proje yaşam döngüsünün başlatma aşamasında ele almanız beklenen görev türleri şunlardır:

- Projenin kapsamını ve hedeflerini detaylandıran bir proje sözleşmesi oluşturun.
- Proje ekibi, proje yöneticileri, proje sponsorları ve müşteriler de dahil olmak üzere paydaşları belirleyin.
- Projenin gerçekleştirilebilir olup olmadığını belirlemek için bir fizibilite çalışması yapın.
- Projenin hayata geçirilmeye değer olup olmadığını değerlendirmek için bir iş planı oluşturun: faydaları, maliyetleri ve riskleri analiz edin.
- Bütçe planlamasına rehberlik etmesi için proje maliyetlerinin bir tahminini oluşturun.

2. Aşama: Planlama

Proje için onay aldıktan sonra sıra planlamaya gelir. Planlama, projenin geri kalanının temelini oluşturur ve projeyi akıllıca yürütmenize yardımcı olur.

Yapılacak tüm işleri ve bunları nasıl yapmayı planladığınızı ayrıntılı olarak anlatacaksınız. Daha spesifik olarak, proje yaşam döngüsü planlama aşaması şunları içerir:

- Proje hedeflerini, teslim edilecek sonuçları, zaman çizelgelerini, proje kısıtlamalarını, proje takvimini ve proje bağımlılıklarını içeren bir proje planı oluşturmak.
- İşçilik, malzeme ve ekipman için maliyet tahminlerini içeren bir finansal plan oluşturarak proje bütçesini hazırlamak.
- Kaynak planlaması ve tahsisine yardımcı olmak için iş gücü ve malzeme gibi kaynak gereksinimlerinin belirtilmesi.
- Potansiyel sorunları belirleyerek ve acil durum planları oluşturarak riski yönetmek.

- İletişim planı oluşturmak; bu plan, ihtiyaç duyacağınız bilgileri, bu bilgilere kimin ihtiyaç duyduğunu, ne sıklıkla iletişim kuracağınızı ve nasıl iletişim kuracağınızı ayrıntılarıyla içermelidir.
- Kalite planı aracılığıyla kalite hedeflerinin ve kontrol önlemlerinin belirlenmesi
- Müşterilerin tamamlanmış bir proje olarak değerlendirdiği kriterleri listelemek.
- Projelerinizi yönetmek ve takip etmek için kullanacağınız süreçleri, sistemleri ve araçları detaylandırın. Ekibinizi nasıl yönetecek ve planlayacaksınız? Kaynak kullanımını nasıl takip ederek bu kaynaklardan en iyi şekilde yararlandığınızdan emin olacaksınız? İş yükü planlama araçları yardımcı olabilir.

Daha sorunsuz projeler için iş yükü planlama araçları kullanılabilir!

Bu tür araçlar, kimin aşırı yük altında olduğunu ve kimin yeterince değerlendirilmediğini görerek kaynakları belirlemenize, kategorize etmenize ve daha iyi planlamanıza yardımcı olur.

3. Aşama: Uygulama (veya hayata geçirme)

Uygulama aşaması, planlamayı hayata geçirdiğiniz aşamadır. Amaç, proje hedeflerine ulaşmak için teslim edilecek işleri tamamlamaktır.

Proje yöneticisi, proje yürütme aşamasında genellikle şu görevleri yerine getirir:

- Kaynakların ve bütçenin tahsis edilmesi
- Görevlerin planlanması
- Proje ekibine bilgi verme
- Ekibin ve programın koordinasyonu ve yönetimi
- Müşteri değerlendirme toplantılarına ve düzenli ekip toplantılarına katılarak ilerlemeyi paylaşmak.

4. Aşama: İzleme (veya kontrol)

İzleme veya kontrol aşaması, uygulama aşamasıyla birlikte ilerler. Bu aşama, proje hedeflerine ulaşılıp ulaşılmadığını ve doğru yolda ilerlenip ilerlenmediğini görmek için projenin genel ilerlemesini izlemekle ilgilidir.

Bütçe, maliyet sapması, kaynak kullanımı ve müşteri memnuniyeti gibi performans ölçütlerini takip etmeniz gerekecek. Orijinal plandan sapmalar olduğunda, öncelikle projeyi tekrar doğru

yola sokmaya çalışın. Bu mümkün değilse ve planı değiştirmeniz gerekiyorsa, daha sonra başvurabileceğiniz bir kaydınız olması için bunu not edin.

Proje ilerlemesini takip etmenin yolları şunlardır:

1. İşlerin nasıl gittiği konusunda geri bildirim almak için düzenli ekip toplantıları yapıyoruz.
2. Müşteri değerlendirme toplantılarında soruları yanıtlıyorsunuz. Bu, sürekli bir geri bildirim döngüsü oluşturmanıza yardımcı olur ve müşteri değişikliklerini daha sonra geri almak zor ve maliyetli hale gelmeden önce, daha erken aşamada dahil etmenizi sağlar. Kapsam kaymasının kontrolden çıkmadan önce kontrol altına alınması için bu değişiklik taleplerini başlangıçtaki proje kapsamıyla karşılaştırdığınızdan emin olun.
3. Kaynak kullanımını izlemek ve ekibinizden en iyi şekilde yararlandığınızdan emin olmak ve ekipte tükenmişliği önlemek için kaynak yönetimi yazılımı gibi araçlar kullanın.

Aşama 5: Kapanış

Bu aşamada proje yavaşlar ve sona erer. Proje dokümanlarını teslim ederek, nihai teslimatları yayınlayarak, sözleşmeleri feshederek ve herkese projenin tamamlandığını bildirerek işleri toparlamak için zaman harcayacaksınız.

Projenin başarılı olup olmadığını değerlendirmek için bir proje sonrası değerlendirme toplantısı da yapabilirsiniz. Bu, tüm paydaşlarla bir kapanış toplantısı veya herkese sunacağınız bir proje raporu olabilir.

Her halükarda, bu bilgileri hatalardan ders çıkarmak ve elde edilen kazanımları temel alarak gelecekteki projelerin başarısını sağlamak için kullanın.

Proje Yaşam Döngüsünün Avantajları ve Dezavantajları

Proje yaşam döngüsünün avantaj ve dezavantajlarına dair sunulan genel bakış farklı proje yaşam döngüsü modelleri arasında birebir karşılaştırma içermemektedir.

Proje Yaşam Döngüsünün Avantajları

1. Projeleri yönetmek ve teslim etmek için güvenilir bir yapı oluştururken ekiplerin projeleri zamanında ve bütçe dahilinde tamamlamasına yardımcı olur.
2. Genellikle herkesin görebileceği bu çerçeve, rollerin tanımlanmasını kolaylaştırır, böylece herkes ne yapacağını bilir.

3. Proje aşamalarına göre ilerlemesini kolayca takip edebilirsiniz. Herkes projenin durumu hakkında kolayca bilgi sahibi olabilir.
4. Net adımlar, çıktılar ve proje hedefleri, daha iyi iletişim ve işbirliğini teşvik eder.
5. Riskleri planlamak, etkilerini en aza indirmenizi kolaylaştıracaktır.

Proje Yaşam Döngüsünün Dezavantajları

1. Proje yaşam döngüsü, birbirinden farklı aşamalardan oluştuğu için oldukça katıdır. Bu katılık, tüm projeler için uygun değildir. Farklı proje türlerine uyum sağlamak için döngünün farklı versiyonları dikkate alınabilir.
2. Katı bir proje yaklaşımı, özellikle projeyi doğrusal bir şekilde yürütmek, yaratıcılığı engelleyebilir.
3. Döngü aşamalarının gereğinden fazla karmaşıklaştırılması işleyişin aksamasına ve gereksiz maliyetlere yol açabilir.
4. Yaşam döngüsü boyunca ilerlemek aşırı zaman ve kaynak gerektirebilir.
5. İhtiyaç veya sorun doğru tanımlanmadığı takdirde ekipler zaman, para ve kaynak israf edebilir.

Proje Yaşam Döngüsü Boyunca Kritik Başarı Faktörleri

1. **Belirli ve ölçülebilir proje hedefleri**. Örneğin, "Temmuz sonuna kadar toplam verimi %15 artırmak" hedefi, "verimi artırmak" hedefinden çok daha iyidir. Artış için kesin bir sayı sağlar, böylece neyi hedefleyeceğinizi bilirsiniz ve proje sırasında keyfi bir sayı seçmezsiniz.
2. **Doğru planlama**. Planlama, eylemlerinizi yönlendirdiği için her projenin temelidir. Proje planınızı, bütçenizi, iletişim planınızı, zaman çizelgenizi ve başarı sistemlerini içerir.
3. **Proje kapsamı kontrolü**, projenin planlandığı gibi ve bütçe dahilinde ilerlemesine yardımcı olur. Kapsam kontrolü olmadan, projenin kararlaştırılanın ötesine geçme riski vardır. Tüm projelerin neredeyse %50'sinin kapsam kayması yaşadığı düşünüldüğünde, bu gerçek bir olasılıktır. Kapsam kayması, proje gecikmelerine, kaynak tahsis sorunlarına ve bütçeleme problemlerine neden olur. Net bir proje takvimi ve değişiklik yönetimi planı oluşturarak kapsam kaymasını kontrol altına alın.

4. **Doğru proje takibi**. Plan doğrultusunda ilerlemeyi takip etmek, doğru yolda kalmanıza yardımcı olur. Haftalık durum toplantıları, gidişatı yönlendirmeye yardımcı olabilir.
5. **Doğru proje yönetim araçları**. Doğru araçlar, proje yönetimini basitleştirmenize, düzenli kalmanıza ve hedeflerinize ulaşmanıza yardımcı olur. Bu araçları görev planlaması, kaynak tahsisi, bütçeleme ve maliyet tahminleri derleme için kullanabilirsiniz.
6. **Doğru iletişim**. Paydaşlar arasında düzenli iletişim, herkesin aynı doğrultuda kalmasını ve birlikte çalışmasını sağlar.
7. **Yönetim desteği ve onayı**. Projenin gerekli olduğuna dair yönetim onayı olmadan ilerlemekte zorlanacaksınız. Onay almak için bir iş planı oluşturun.
8. **Kaynak tahsisi**. Proje başarısı, doğru kaynakların doğru alanlara ve doğru miktarda tahsis edilmesine bağlıdır. Çok az kaynağınız varsa, ekibiniz yetersiz kalacaktır. Çok fazla kaynağınız varsa, proje bütçenizi aşabilirsiniz.
9. **Güçlü liderlik**. Proje yöneticileri, ekiplerine ilham verebilen ve onlardan en iyi performansı alabilen yetkin ve etkili liderler olmalıdır.
10. **Risk yönetimi**. Hiçbir proje sorunsuz ilerlemez. Acil durum planları olmalıdır.

Kaynaklar

Johansson J., (2023) Project Life Cycle: The 5 Phases, Types, and Examples, https://resourceguruapp.com/blog/project-management/project-life-cycle

Jama Software, 2023. Project Lifecycle Management (PrLM): A Comprehensive Guide, https://www.jamasoftware.com/blog/blog-project-lifecycle-management-prlm-a-comprehensive-guide/